

Zápis

z obhajoby disertační práce paní Mgr. Lenky Pickové (Brožikové)

konané dne 17.9.2014

téma práce: „Vitalita současné galicijštiny“

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise p. doc. Pavel Štichauer, Ph.D. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidátku.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho diz. prací.

Kandidátka seznámila přítomné se svou disertační prací. Sdělila zejména:

Autorka si zvolila téma vitality galicijštiny z toho důvodu, že ji zajímá jazyková diverzita. V současné době cca. 96 procent populace hovoří pouze několika hlavními jazyky, zatímco ostatní jazyky jsou v obtížné situaci. Na Pyrenejském poloostrově je situace specifická, galicijština, na rozdíl od baskičtiny, není zařazena mezi ohrožené jazyky, prací chtěla autorka zjistit, zda je toto pravda.

Co se týče výběru metodiky, je zde široké spektrum možných přístupů, neboť galicijština je předmětem zájmu sociolingvistů již mnoho let. Autorka pracuje s metodologií UNESCO, kde je 9 faktorů popisujících vlivy na vitalitu jazyka (každý má škálu 0-5 bodů, čím vyšší hodnocení, tím vyšší má jazyk vitalitu).

Některé faktory mají charakter kvantitativní, jiné spíše kvalitativní (čísla se popisují hůře), autorka pracuje s daty kvantitativními i kvalitativními. Instituto Galego de estadística poskytuje výsledky řady statistických průzkumů, s nimiž autorka pracovala. Dále prováděla vlastní výzkum, a to tzv. technikou individuálního polootevřeného rozhovoru. Volila věkovou skupinu, která by pomohla definovat mezigenerační přenos od prarodičů k rodičům, tj. věk 35-40. Dotazovaní mohli říci, jak byli vychovávaní oni i jak budou vychovávat své děti, pokryla tak 4 generace.

Bylo třeba zasadit práci do historického rámce, neboť historický vývoj Galicie do značné míry určuje současný stav. Izolace Galicie se projevila v mnoha aspektech (opožděný vývoj

průmyslu, horší úroveň vzdělání), situace se změnila po pádu Francova režimu, dochází k velké míře migrace, silná migrace do měst. Naprostá většina osob mluvících galicijsky odchází z Galicie, naopak příchozí se galicijsky neučí.

Šp. ústava zajišťuje galicijštině status oficiálního jazyka, jazyk je tedy institucionálně podporován. Ve 30. letech byl zahájen proces jeho kodifikace, který však byl přerušen a navázalo se na něj až v 80. letech. Tento proces byl velmi komplikovaný, jsou zde dva hlavní směry:

- a) Autonomní – galicijština jako svébytný jazyk
 - b) Reintegracionalistický – galicijština jako svébytný jazyk, ale blízký portugalskému
- Nakonec zvítězil přístup první, ale mnoho mluvčích s tím není srozuměno.

Galicijština je používána ve školách, existuje galicijská televize, rádio, periodika. Ale např. v galicijské televizi ne vždy užívají moderátoři správnou kodifikovanou galicijštinu. Na internetu mají virtuální podobu periodika v galicijštině, ale na druhou stranu mladí lidé na internetu komunikují zejména v kastilštině

V r. 2008 hovořilo galicijsky 1.400.000 mluvčích, toto číslo se ale mění vlivem migrace. Výhradní užívání galicijštiny se v každé generaci snižuje o 1/3 a je zde tendence k bilingvistice. Galicijština je živější na venkově, je zde běžně užívána ve všech situacích, ve městech velmi ustupuje, je především komunikačním jazykem v rámci rodiny. Posilována je však na úřadech, soudech apod., kde je její používání upřednostňováno.

U většiny respondentů je velmi pozitivní postoj ke galicijštině a je považována za kulturní bohatství, ale zároveň dotazovaní nevychovávali děti v galicijštině, protože je to nepraktické, je zde tedy rozpor mezi postojem a konkrétním chováním.

Mezigeneračnímu jazykovému přesunu odpovídá stupeň 4 – některé děti jazyk používají ve všech doménách a všemi dětmi je užíván v některých doménách. V relativním počtu mluvčích je galicijština mezi stupněm 2-3. Trendy v užívání v současných komunikačních situacích – stupeň 3. Zastoupení v nových komunikačních situacích a v médiích – stupeň 2-3 (tj. např. televize v galicijštině existuje, ale není mezi respondenty příliš dobře přijímána). Vládní a institucionální podpora – stupeň 5 (galicijština je v tomto směru velmi podporována), podobně vzdělávání a vzdělávací materiály (5). Postoj členů společnosti k jejich vlastnímu jazyku – 3. Autorka uvedla i další faktory a představila je i prostřednictvím grafu, který ukazuje, jak jsou jednotlivé body nevyrovnané.

Shrnutí – vnější faktory ovlivňované státem mají vysoký index hodnocení, ale pozitivní postoj uživatelů se nepromítá do jejich chování. Je zde také relativně velký počet absolutního množství osob hovořících galicijsky, ale toto číslo bude klesat vlivem migrace. Závěrem práce je tedy to, že galicijština je ohroženým jazykem.

Poté oponenti prof. PhDr. Bohumil Zavadil, CSc. a doc. Miroslav Valeš, Ph.D. přednesli závěry svých posudků.

Kandidátka Mgr. Lenka Picková odpovídá na posudky oponentů:

Na námitku, že otiskla v práci dotazníky i s podpisy, a prozradila tak identitu dotazovaných, navzdory tomu, že se pokoušela o etický přístup k výzkumu, reaguje, že bylo těžké dokázat, že výzkumy skutečně provedla, ale zároveň je neotisknout. Doc. Valeš souhlasí, že je to obtížný problém a správné řešení neexistuje.

Kandidátka se omluvila za formální nedostatky a přijala výhrady v této oblasti.

Doc. Valeš vytýká absenci zástupce venkova – autorka se odvolává na sociolingvistickou studii, která měla respondenty i z venkova, tuto studii autorka zahrнула do svého zkoumání, a odraz tohoto faktoru tedy v práci je. Dva respondenti, s nimiž pracovala přímo autorka, byli také lidé, kteří měli k venkovu velmi blízký vztah a alespoň nějakou dobu tam žili.

Připomínka k terminologii: autorka užívá termínu *kastilština* místo *španělština* – autorka zastává názor, že pokud se baví se Španěly, používá termín *castellano*, *španělština* užívá pouze v kontaktu s lidmi mimo Španělsko. Český termín *kastilština* tedy užívá v návaznosti na *castellano*, ale uznává, že je možné označit ho za kalk. Prof. Zavadil vidí důvod v symetrii, neboť galicijština mluvčí staví pro svou vlastní potřebu vedle galicijštiny termín *kastiliština*. Doc. Čermák považuje problematiku za složitější, neboť termín *španělština* je v některých oblastech (např. Katalánsko) užíván více než *kastilština*. Téma je poměrně ožehavé a vyvolává v současném Španělsku určité emoce.

Diskuse:

Dr. Hricsina se zeptal na termín „galego portuges“ – autorka odpovídá, že terminologie je zde nejednotná, prof. Zavadil se vyjádřil, že český ekvivalent asi neexistuje, doc. Valeš s tímto souhlasí.

Prof. Králová souhlasí s volbou termínu *kastilština* v kontextu práce.

Prof. Králová se vyjádřila k otázce překladů do galicijštiny. Autorka konstatuje, že respondenti nejsou např. na galicijský dabing zvyklí.

Doc. Valeš zmínil vliv výzkumníka v tomto typu prací a zeptal se, jak hodnotí svůj osobní vliv na práci sama autorka. Autorka se snažila od získaných dat co nejvíce distancovat, myslí si, že není ovlivněna jedním konkrétním směrem, neboť má v Galicii velké množství kontaktů, přičemž každý z nich má na zkoumanou problematiku svůj vlastní názor. Autorka navíc konstatuje, že ke galicijštině nemá osobní vztah, považuje ji za objekt zkoumání, je zde vztah k zemi, ale nikoli k samotnému jazyku.

Prof. Zavadil se dotázal, proč v normované galicijštině zapisují koncovou nazálu jako *m*, což neodpovídá výslovnosti v galicijštině ani v portugalštině. Dr. Hricsina tvrdí, že je zde vliv portugalského pravopisu. Autorka konstatuje, že příklon ke španělské normě byl spíše politickým než jazykovým rozhodnutím, bylo by asi přirozenější přiblížit ji portugalštině. Doc. Valeš konstatoval, že toto rozhodnutí je i praktické, přiblížit galicijštinu španělštině usnadňuje její naučení mluvčím španělštiny.

Doc. Čermák konstatoval, že z politického hlediska je na tom galicijština velmi dobře (je institucionálně podporována), má však obavy, že toto nedokáže změnit běh věcí a postupný ústup galicijštiny, která je podporována finančně, ale ostatní kritéria očividně nejsou s touto podporou v souladu. Konstatoval, že práce toto velmi dobře zachycuje. Doc. Valeš s tímto závěrem v zásadě souhlasí, ale porovnává situaci s baskičtinou, kde institucionální podpora jazyku velmi pomohla. Autorka při srovnání baskického a galicijského přístupu konstatuje, že Baskové jsou v tomto směru mnohem citlivější a na svůj jazyk hrdější, i v pracovním prostředí baskičtinu velmi prosazují. V Galicii je situace jiná, tam se děti učí galicijsky např. proto, aby mohli komunikovat s prarodiči, ale nemá tak silné postavení jako baskičtina v Baskicku. Prof. Zavadil konstatoval, že baskičtina je v jiné situaci i vzhledem k tomu, že je od španělštiny mnohem odlišnější než galicijština. Autorka souhlasí, že v Baskicku je tlak na používání baskičtiny větší. Galicijština je snadnější k naučení a i bez studia je jí možné rozumět.

Doc. Štichauer se zeptal na mezigenerační přenos, zajímalo ho, zda existuje přesný způsob, jak tento faktor hodnotit – autorka reaguje, že definice je velmi přesná, ale slovní. Za svým zařazením si stojí, neboť realita odpovídá přesně definici z metodologie.

Dr. Hricsina se otázal, zda TVG vysílá pouze galicijsky, nebo i španělsky. Autorka tvrdí, že satelitní vysílání je odlišné od regionálního. Pozemní vysílání probíhá celé v galicijštině.

Doc. Valeš konstatoval, že najít periodika v galicijštině není jednoduché, což je velký rozdíl oproti katalánštině. Autorka reaguje tím, že velká periodika mají dvě jazykové verze, mezi kterými je možné přepnout. Kvalita galicijštiny však v nich není příliš vysoká i samotní uživatelé jsou zvyklí číst a psát v kastilštině (vliv vzdělání), preferují tedy periodika v kastilštině. Dvě velká periodika v galicijštině také nedávno zanikla vlivem krize, objevila se však nová doména.

vyhlášení výsledku tajného hlasování:

počet členů komise 5

přítomno členů komise 5

kladných hlasů 5

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Mgr. Dana Kratochvílová

Podpis předsedy komise:

